برگزاری یک نشست ادبی مجازی

نشست «جایگاه سخن نزد شمس تبریزی» به صورت مجازی برگزار می‌شود.
سی‌وچهارمین نشست از مجموعه درس‌گفتارهایی درباره شمس تبریزی در روز چهارشنبه دوم مهرماه از ساعت ۱۱صبح با سخنرانی ایرج رضایی به این موضوع اختصاص دارد که به‌صورت مجازی از این نشانی Instagram/bookcityculturalcenter پخش خواهد شد. / ایسنا

نمایشگاه جلوه‌های حضور زنان در جنگ

نمایشگاه مجازی هنرهای تجسمی به مناسب چهلمین سالگرد دفاع مقدس با عنوان «جلوه‌های حضور زنان در جنگ» از امروز برپا می‌شود. در این نمایشگاه ۲۷۷ اثر در رشته‌های عکس، نقاشی از هنرمندان تجسمی در فضای مجازی منتشر خواهد شد. علاقه‌مندان می‌توانند در سایت مؤسسه توسعه هنرهای تجسمی معاصر به نشانی civa.ir شاهد این آثار باشند. / مهر

گفت‌وگو با زینب عرفانیان، نویسنده مربع‌های قرمز

خستگی‌هایم شسته شد

عرفانیان یک دهه شصتی است که بدون تردید جنگ را در دوران کودکی احساس کرده اما به همان اندازه از این دوران می‌دانست که بسیاری از ما می‌دانیم و نه بیشتر. بعد از دوره لیسانس بود که به خاطرات رزمندگان جنگ تحمیلی علاقه‌مند شد. این علاقه با خواندن کتاب شوکران درباره زندگی جانباز منوچهر مدق و همسرش شکل گرفت و بهانه‌ای شد برای نوشتن درباره مردان جنگ. با همین هدف در کارگاه‌های داستان‌نویسی شرکت کرد و در چند مسابقه رتبه و مقام به دست آورد و در نهایت نگارش یکی از خاطرات مجموعه «علمداران» به او سپرده شد. بعد نوبت به خانواده شهید رحیمی رسید که نوشتن خاطرات شهیدشان را به او بسپارند و بعد از کتاب «رسول مولتان» نوشتن «مربع‌های قرمز» در کارنامه عرفانیان ثبت شد.

در تقریظ رهبر معظم انقلاب به چانه‌گرمی‌های حاج حسین یکتا اشاره کردند. روایتگری ایشان چقدر در نوشتن کتاب موثر بوده است؟

حاج‌آقا یکتا، شخصیت برون‌گرا دارند و راوی هستند. رهبر معظم انقلاب اشاره دقیق و ظریفی داشتند چون آقای یکتا در سراسر کتاب و به‌خصوص در قسمت‌هایی که از شهادت دوستان و همرزمان‌شان می‌گوید، حسی جریان دارد که کاملا از ایشان است و گاهی هم ممکن است از شیوه پرداخت من باشد. این دو کاملا در هم تنیده شده که حتی تفکیک آن برای خودم هم دشوار است.

این کتاب چه تفاوت‌هایی با کتاب‌های قبلی شما دارد؟

هر کتاب حس و حال خودش را دارد اما لطف خدا شامل حال ما شده و تقریظ رهبر معظم انقلاب به این کتاب تعلق گرفته است. البته در دیداری که با حضرت آقا داشتم، درباره کتاب «رسول مولتان» صحبت کردند و گفتند که یادداشتی هم در ابتدای آن کتاب نوشته‌اند. در واقع هر کدام از این کتاب‌ها فضایی دارند که منحصر به همان شهید یا شهدایی است که به آنها پرداخته‌ایم.

ویژگی این کتاب چیست؟

احساس می‌کنم سوال برانگیزترین قسمت کتاب، اسم کتاب است که مخاطب را جذب می‌کند. راوی هم آقای یکتاست که همیشه مخاطبان خودشان را داشته‌اند و این مخاطبان کنجکاو به دانستن درباره ایشان هستند؛ درباره دوران کودکی، انقلاب، جنگ و دیگر بخش‌های زندگی ایشان. این کنجکاوی‌ها با انتخاب نام «مربع‌های قرمز» بیشتر شده و در نهایت می‌شود گفت سوال‌برانگیز بودن ویژگی این کتاب است.

درباره اسم کتاب توضیح نمی‌دهید؟

چرا. بعد از تقریظ درباره‌اش حرف زده‌ام و منعی نیست. ماجرای اسم کتاب از آنجا می‌آید که آقای یکتا مسوول آمار گردان خودشان بودند و دفترچه‌ای داشتند که اسم اعضای گردان روی آن نوشته شده بود. بعد از هر عملیات، جلوی اسم هر عضوی که شهید می‌شد، یک مربع قرمز نقاشی می‌کشیدند. کم‌کم این مربع قرمز برای حاج آقا تبدیل به یک آرزو می‌شود که کاش کسی جلوی نام خودش یک مربع قرمز نقاشی کند. فکر کردم این لطیف‌ترین قسمت کتاب است که می‌شود به عنوان اسم انتخاب کرد و سوال‌برانگیز هم هست.

بازی‌های زمانی در روایت ماجراها با چه هدفی انجام شد؟

در هر بزنگاه که روایت بیش از اندازه یکنواخت و خطی می‌شد، برش‌های زمانی را گنجانده‌ام تا از قصه یکی بود یکی نبود فاصله بگیریم و خواننده بتواند در زمان سفر کند، به گذشته برود و بازگردد. ضمن این‌که سعی کردم این رفت و برگشت‌های زمانی در مقاطعی باشد که حس تعلیق برای مخاطب ایجاد و این سوال را در ذهنش پررنگ کند که بعدش چه می‌شود؟ کتاب درباره خاطرات جنگ است و بخش‌هایی از آن به مسائل نظامی اختصاص دارد. این می‌توانست جذابیت و نرمی روایت را کم کند، پس برای این‌که از کسالت و خستگی مخاطب جلوگیری کنم و او را تا انتها با داستان همراه و همگام نگه دارم، از این تکنیک استفاده کرده‌ام.

گویا برای آقای یکتا مهم این بود که یاد شهیدان گرامی داشته شود، شما چه هدفی از نگارش این کتاب داشتید؟

از همان ابتدا قرار گذاشتیم اگر همکاری ما ثمری داشت، کتابی باشد برای شهدا؛ نه من محور باشم نه حتی آقای یکتا. به نظرم توانستیم سر این قرار بمانیم و گوشه‌ای از دین خودمان را به شهدای کتاب ادا کنیم.

آقای یکتا به شما نگفته بودند که چرا شما را انتخاب کردند؟

کتاب «رسول مولتان» را خوانده بودند، قلم و جزئی‌نگری آن را دوست داشتند. زنانگی و احساس لطیف روایت برایشان جالب بود. البته من هم مثل چند نویسنده دیگر دعوت شدم که کارم را امتحان کنند، اما همان جلسه اول وصل شد به سه سال کار مشترک. آقای یکتا سرشان خیلی شلوغ است و سختی کار این است که پیش از آن‌که کار روی روال بیفتد ممکن است نویسنده از وقفه‌های پی در پی دلسرد شود و کار را رها کند.

برداشتم این بود که همکاری شما بسیار مستمر و بدون وقفه پیش رفت!

درست است؛ خیلی خوب همکاری کردیم و به نظرم دلیلش این بود که وقتش بود کتاب منتشر شود. قسمت این بود که کتاب در همین زمان و همین موقعیت و با همین شکل منتشر شود و انصافا ایشان خیلی خوب با من همکاری کردند؛ از تنظیم وقت بگیرید تا نشان دادن مکان‌ها و تنظیم ساعات مصاحبه.

و تقریظ حسن ختام همکاری شما بود؟

لطف خدا بود و دلیل آن اخلاص آقای یکتا در روایتگری و اخلاص آقای خلیلی ناشر کتاب. اگر از این کار کمی خستگی مانده بود، با تقریظ حضرت آقا شسته شد و رفت و زین پس هم دیگر بازنخواهد گشت.

گرفتید چگونه بوده و تا چه اندازه راضی‌تان کرده است؟

مساله گرانی کاغذ و کتاب خیلی خرید را سخت کرده اما هرکس کتاب را خوانده می‌گوید «خواندم، خندیدم و گریه کردم» و همین‌طور می‌گویند کتاب را خواندم و تمام کردم، این نکته‌ای است که حضرت آقا در تقریظ‌شان هم اشاره کرده‌اند. خوشحالم خاطرات من و لطافت قلم خانم عرفانیان در نوشتن لحظات عادی زندگی شهدا اتفاق موفقی شده و بازخوردهای خوبی دارد، «مربع‌های قرمز» شیشه عطری است که درش باز می‌شود و عطر شهدا از آن بیرون می‌زند و می‌پیچد.

در کتاب، مدام خاطرات رفقای شهیدتان را بیان می‌کنید.

اصل قصه را شهدا رقم زدند، آن کسانی که خط را شکستند شهیدان بودند، آنها کار را پیش بردند و اتفاق مهم را آنها رقم زدند.... ما زیر سایه آنها بودیم و همه نگاه‌مان باید به آنها باشد. آنها خورشیدند، نورشان بر ما تابیده و شده‌ایم سایه‌شان. ما کنار آنها بوده‌ایم، همراه‌شان دویده‌ایم اما درک‌شان نکردیم، همسفری و همراهی نکردیم.... حالا هم این کارها را می‌کنیم تا به‌عنوان شاگردان تنبل جنگ و شهادت از آنها یک امضا بگیریم و با تبصره قبول شویم.

فکر می‌کنید کتاب‌تان در شناخت ما از شهدا تغییری ایجاد خواهد کرد؟

امیدوارم کتاب بر نسل جوان تاثیر بگذارد، بخوانند و ببینند وقتی از شهدا حرف می‌زنیم از جوان‌های همین کشور و کوچه پس‌کوچه‌هایش حرف می‌زنیم، از امام معصوم حرف نمی‌زنیم، اینها آدم‌های عادی بوده‌اند. وقتی از قاسم سلیمانی می‌گوییم از یک پاسدار سبزه آفتاب‌خورده کرمانی حرف می‌زنیم که برای خدا قیام و جهاد کرد. خواهشم این است که کتاب‌ها و سیره شهدا را بخوانیم. شهدا از جنس مجاهدان راه خدا هستند. حیف است وقت بگذاریم برای همه چیز و برای شهدا نه. آنها زنده‌اند و آمده‌اند از ما دست بگیرند.

فقیه، انقلابی و پدر شهید

حاج میرزاعلی احمدی میانجی در جبهه جنگ حضور پیدا کرده و با رزمندگان حرف می‌زد

حاج میرزاعلی احمدی میانجی را شاید خیلی‌ها به نام نشناسند، اما حالا که رهبر معظم انقلاب در تقریظ نگاشته شده بر کتاب مربع‌های قرمز به اهمیت ارادت راوی به میانجی اشاره کرده، آشنایی با این شخصیت برای خیلی‌ها جذاب خواهد شد. حاج میرزاعلی احمدی میانجی یک عالم دینی برجسته است که در حوزه علمیه اخلاق تدریس می‌کرده، علاوه بر تدریس فقه و اصول، آثاری در تفسیر، فقه و مباحث حدیثی نوشته و مکاتیب‌الرسول، مکاتیب‌الائمه و مالکیت خصوصی در اسلام از جمله آثار اوست. این عالم بزرگ در آثار فقهی خود به موضوعات روز جامعه توجه می‌کرده و به نظریه ولایت فقیه اعتقادی راسخ داشته است. او در جبهه‌های جنگ هم حضور پیدا می‌کرد و پسرش جعفر هم به شهادت رسیده است. او فعالیت‌های سیاسی و اجتماعی هم داشته و همواره همراه و حامی انقلاب بوده است. چندین دوره نماینده مردم آذربایجان شرقی در مجلس خبرگان رهبری بوده و درجامعه مدرسین عضویت داشته و در شهرهای میانه و قم مدارس و مراکزی تأسیس کرده است. او ۲۱ شهریور ۱۳۷۹ درگذشت و در حرم حضرت معصومه(س) به خاک سپرده شد.

یادداشت

چگونه ضعیف نبودن در عصر مدرن

محمدصادق علیزاده
فرهنگ و هنر

حالا خب که چه؟ رفتند و جنگ‌شان را کردند و دم‌شان گرم که غیرت داشتند. به قول یکی از شخصیت‌های «بادیگارد» ابراهیم حاتمی‌کیا دهه ۶۰ گذشته و الان دهه ۹۰ است! به‌عنوان کسی که کرم وول خوردن توی کتاب‌های خاطرات جنگ را دارد زیاد با این سؤال‌ها روبه‌رو شده‌ام. کاری به این ندارم ایماژی که رسانه از جنگ و آدم‌های جنگ ساخته، یك ایماژ صرفا معنوی که جمجمه‌اش را سپرده به خدا و چشمش را به انتهای صفوف دشمن! و مگر این نبوده؟! بر منکرش لعنت! مشکل من آنجاست که فقط این نبوده! یعنی به‌عنوان کسی که نیمچه علایق مردم‌شناسی و مطالعات فرهنگی دارد و در ایام شباب هم واحدهای آکادمیك را در دانشکده مربوطه، ضربه فنی کرده اما انسان‌شناسی جنگ برایم مهم‌تر از همه اینهاست!

انسان‌شناسی جنگ یعنی سر چرخاندن در زندگی و خور و خفت و شوخی و خنده و فحش و دعوا و عصبانیت و عروسی و عزا و سفره و نان و نمك و در یك کلام زیست انسان‌هایی که جنگ به پشتوانه آنها اداره شد و روی دوش آنها جلو رفت. این انسان‌ها یك ویژگی مهم داشتند: «جمع جبری خروجی و کارهایشان خیلی خیلی بیشتر از امکاناتی بود که در اختیارشان بود.» ذره‌بین گرفتن و این آدم‌ها را تبدیل به سوژه مطالعه کردن و نقب‌زدن به روح و روان و ذهن و فکر آنها می‌تواند مقدمه‌ای باشد برای نیل به اهدافی که چند سطر بالاتر توصیف‌شان کردم و خب برای این کار چه شروعی بهتر از برگشت به همان تاریخ و زندگی و تقویم و روزها از زبان خودشان؟! چه شروعی بهتر از کتاب مربع‌های قرمز و امثال آن.

این ریختی اگر شد می‌توانیم دنیا و هستی و مافیهما را آن‌گونه ببینیم که آنها می‌دیدند. کاری ندارم که این نوع دیدن و زیستن را قبول دارید یا نه اما مهم آنجاست که اگر می‌خواهیم این آدم‌ها را مطالعه کنیم اول از همه باید آنها را درست بشناسیم و خاطره‌نگاری دفاع مقدس یعنی شناختن آدم‌های جنگ با ذهن و زبان خودشان. آدم‌های جنگ نمونه‌ای هستند از ظرفیت‌های عظیمی که در وجود بشریت نهفته است و بین خودمان بماند گهگاه تنه به تنه اولوهیت می‌زند چه‌بسا همین باشد که بعضا توهم خدا بودن را هم برای بشر ایجاد کرده. پس اگر طالب ضربه فنی کردن مشکلات و موانعیم شاید بهتر باشد یك تك پا به زندگی و زیست این آدم‌ها هم سر بزنیم.

حسن طهرانی‌مقدم احتمالا جایی در فرآیندهای سخت و صعب آزمایش‌های موشکی گفته: «فقط انسان‌های ضعیف به اندازه امکانات‌شان کار می‌کنند!» آدم‌های جنگ چه قبولشان داشته باشیم چه نداشته باشیم و چه در حزب و جریان و گروه و باند سیاسی ما باشند چه باشند، اما حتما آدم‌های ضعیفی نبوده‌اند.

عدد سوم

۴۶ مستندی درباره یک مادر شهید

مستند «آب من را با خود بُرد» به کارگردانی حسن قهرمانی در آخرین مراحل تولید قرار دارد. این مستند درباره یک مادر شهید است که بعد از ۳۶ سال در پی محل دفن فرزند شهیدش است. «آب من را با خود بُرد» که فیلمبرداری آن از سال گذشته در منطقه شوش، روستای سیدرضی و مسیر اردبیل به خوزستان آغازشده بود، به‌تازگی با فیلمبرداری فاز دوم آن در روستای قره‌تپه اردبیل به پایان رسید. / ایسنا

عدد چهارم

۹ نمایش‌های میدانی دفاع مقدس

رویداد «نمایش‌های میدانی ویژه چهل‌سالگی دفاع مقدس» با حضور ۹ نمایش میدانی از اول تا ۸ مهرماه توسط اداره‌کل هنرهای نمایشی در موزه انقلاب اسلامی و دفاع مقدس برگزار می‌شود. بر این اساس در تاریخ ذکرشده، ۹ اثر، روزانه در چهار نوبت ۱۰ و ۳۰ دقیقه، ۱۱ و ۳۰ دقیقه، ۱۴ و ۱۵ از علاقه‌مندان به نمایش میدانی میزبانی خواهند کرد. موزه انقلاب و دفاع مقدس در بزرگراه شهید حقانی، انتهای خیابان سرو، روبه‌روی پارک طالقانی است. / ایسنا

تمدید روز

استعدادهای دست‌به‌قلم

فرصت ارسال آثار در بخش نمایشنامه‌نویسی جشنواره تئاتر دانشگاهی تا ۱۵ مهر تمدید شد. دبیرخانه بیست‌وسومین جشنواره بین‌المللی تئاتر دانشگاهی ایران این بخش را در دو مرحله نمایشنامه‌نویسی و خوانش نمایشنامه برگزار می‌کند که مهلت ارسال آثار به دبیرخانه جشنواره تا ۱۵ مهرماه تمدید شد. علاقه‌مندان به شرکت در این بخش می‌توانند با مراجعه به سایت جشنواره www.iiutf.ir فرم مربوط را تکمیل و آثارشان را بارگذاری کنند. / جام‌جم دیلی

یاد [مولف]

درگذشت اسلام‌شناس ایتالیایی

بیانکا ماریا اسکارچا، نویسنده، اسلام‌شناس و ایران‌شناس ایتالیایی درگذشت. آن‌طور که در ایسنا آمده، بیانکا ماریا اسکارچا سال ۱۹۳۸ در ایتالیا متولد شد. او استاد بازنشسته اسلام‌شناسی دانشگاه سپینزا در شهر رم و عضو هیات تحریریه نشریه جئوپولتیکا بود. همچنین جزو نویسندگان کتاب «تاریخ ایران کمبریج» بود. از آثار اسکارچا می‌توان به مقاله‌های متعدد و کتاب‌های «سازگاری و جنگ مقدس در اسلام»، «جهان اسلام»، «شیعیان در جهان»، «جهان اسلام، پانزده قرن تاریخ»، «قرون وسطی، روزمرگی در اسلام»، «قرآن، مطالعه‌ای دیگر» و «مذهب و سیاست» اشاره کرد. بیانکا سال‌ها در حوزه‌های تخصصی اسلام‌شناسی در شاخه اسلام سیاسی و به طور خاص، شیعه‌شناسی کار کرده بود و یکی از اعضای برجسته انجمن اسلام‌شناسان رم محسوب می‌شد. او همچنین چند سال روی امامزاده‌های زن در ایران و جهان تشیع تحقیق را انجام داد. همسر بیانکا ماریا اسکارچا، جان روبرتو اسکارچا نیز یکی از ایران‌شناسان بنام ایتالیایی به شمار می‌رود. او در جامعه علمی ایتالیا به عنوان متخصص زبان و ادبیات فارسی، تاریخ تمدن اسلامی، ادیان ایران و آسیای مرکزی و حقوق اسلامی شناخته شده‌است. تالیف بیش از ۲۸۶ کتاب و مقاله در حوزه‌های ایران‌شناسی و اسلام‌شناسی و ترجمه گزیده‌ای از غزلیات حافظ در سال ۲۰۰۵ از دیگر فعالیت‌های او به شمار می‌رود.